

Pravá zbožnost

Matoušovo evangelium 6,1-8 + 16-18

1Varujte se konat skutky spravedlnosti před lidmi, jim na odiv; jinak nemáte odměnu u svého Otce v nebesích.

2Když prokazuješ dobrodiní, nechtěj budit pozornost, jako činí pokrytci v synagógách a na ulicích, aby došli slávy u lidí; amen, pravím vám, už mají svou odměnu. 3Když ty prokazuješ dobrodiní, ať neví tvá levice, co činí pravice, 4aby tvé dobrodiní zůstalo skryto, a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.

5A když se modlíte, nebuďte jako pokrytci: ti se s oblibou modlí v synagógách a na nárožích, aby byli lidem na očích; amen, pravím vám, už mají svou odměnu. 6Když ty se modlíš, vejdi do svého pokojíku, zavři za sebou dveře a modli se k svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.

7Při modlitbě pak nemluvte naprázdno jako pohané; oni si myslí, že budou vyslyšeni pro množství svých slov. 8Nebuďte jako oni; vždyť váš Otec ví, co potřebujete, dříve než ho prosíte.

[...]

16A když se postíte, netvařte se utrápeně jako pokrytci; ti zanedbávají svůj vzhled, aby lidem ukazovali, že se postí; amen, pravím vám, už mají svou odměnu. 17Když ty se postíš, potří svou hlavu olejem a tvář svou umyj, 18abys neukazoval lidem, že se postíš, ale svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.

Úvod

Ježíš nás dnes varuje, abychom se nestali karikaturami zbožnosti. A docela dobře si umím představit, jak Pavla Kantorka, jak maluje podle Ježíšovy předlohy:

Dobrodince stojícího v koupelně před zrcadlem, jak se ve světle žárovek uklání svému obrazu. Je opravdu dobrodincem, který pravidelně přispívá na chod prospěšných organizací – třeba na práci s bezdomovci a boji proti rakovině. Jeho motivací je ale společenská prestiž, ne pomoc jako taková. Touží po ocenění druhými lidmi a září reflektorů. Každý večer stojí před zrcadlem a s kartáčkem v ruce místo mikrofonu nacvičuje děkovné projevy a skromné výrazy a představuje si, že přebírá nejrůznější řady a plakety a skromně se uklání a lehce rozpačitě se usmívá, když mu jeho imaginární obecenstvo ve stoje tleská a gratuluje k jeho štedrosti. A když se konečně dočká a skutečně dosáhne kýženého uznání, ocitá se v sedmém nebi a rozplývá se blahem, že to druzí ví, co on udělal a dokázal a jaký on je. A je moc spokojený, že se mu splnil sen.

Ježíš nás v dnešní části kázání na hoře varuje, abychom se nestali takovými karikaturami. Abychom naše životy nežili více před lidmi nebo před sebou samými, ale před pánem Bohem. Abychom naši víru skutečně žili, ne jen hráli své křesťanství pro druhé. Aby naše sedmé nebe nespočívalo v pozemských oceněních, ale abychom se těšili na Boží odměnu. Abychom čekali více od pána Boha, než od lidí. Možná by se dalo také shrnout: Abychom pustili Pána Boha ke slovu, před našimi slovy a před slovy druhých lidí.

Tímto úvodním obrazem nechci zjednodušovat. Karikatura záměrně zvýrazňuje určité rysy. Náš život je takový, že žijeme ve vztazích, mezi viditelnými lidmi a je přirozené, že očekáváme

na jejich reakci. A jejich pochvala nebo ocenění je motivující a není na ní hned něco zlého. Náš život ale žijeme také před Bohem, který je neviditelný, a Ježíš nás vyzývá, starejte se hlavně o to, jaký život žijete před vaším nebeským Otcem.

Shrnutí textu

Dnešní část kázání na hoře se skládá z prvních osmi veršů šesté kapitoly, a pak z veršů 16 až 18. Mezi nimi leží ještě modlitba páně, té se budeme věnovat jindy. Vybrané verše můžeme ale vzít takto pospolu, protože jsou dobře tematicky propojeny. Ježíš na třech příkladech: dobrodiní, modlitbě a postu, vyzývá k upřímnému, hlubokému vztahu k Bohu a varuje před duchovní pýchou. První verš šesté kapitoly je i nadpisem celého tématu: *Varujte se konat skutky spravedlnosti před lidmi, jim na odiv, jinak nemáte odměnu u svého Otce v nebesích.*

Takové usměrnění potřebují Ježíšovi následovníci slyšet. V předchozí části Ježíšova kázání na hoře slyšeli hodně výzev k radikálně novému životu podle měřítek Božího království. Jak jednat a nejednat a co činit a nečinit podle hojnější spravedlnosti. A učedník mohl lehce propadnout falešnému dojmu, že jde o jeho výkon. Že nyní má on sám, ze své síly, svým vlastním výkonem ohromit svět. Že má světu předvést, jak takové Boží království vypadá. Možná mohl také propadnout dojmu, že musí druhým rázně a vehementně ukázat výdobytky Ježíšovi víry. Jaké benefity přináší. Aby druzí nepřehlédli její dobré důsledky a víry si náležitě vážili. Učedníci jsou ohroženi třeba také tím, že v misijním zápalu budou představovat své viditelné životy, a že nakonec místo o neviditelném Bohu budou mluvit o sobě. Prostě a jednoduše – učedníci jsou ohroženi tím, že se Boží království pokusí vybudovat bez Boha. Že budou chtít vidět svět hojnější spravedlnosti, bez kontaktu s neviditelným Bohem. Že zahlédneme jen sami sebe nebo druhé lidi, ale ne Boha. Proto potřebují učedníci připomenout: centrem vašich životů je Bůh, před ním žijte svůj život.

Žít svůj život důsledně před Bohem

Bůh, který je skrytý

A Ježíš zdůrazňuje Boží skrytost a neviditelnost. Snad právě proto je někdy tak snadné zapomenout, že Bůh se také dívá, tak jako se dívají lidé. Pokud je náš život divadlem a my jsme herci, pak ať našim oblíbeným diváctvem a kritikem je Bůh Otec.

Boží skrytost ale Ježíš dává především za příklad. I Bůh Otec zůstává se svým jednáním skrytý. Mnoho lidí si nevšimne, jak je milosrdný, jak dává déšť a vláhu na zlé i dobré. Netuší, jak jim tiše naslouchá. Pro Kristova následovníka je tato Boží skrytost inspirativní.

Je inspirativní i v očekávání odměny. Bůh nečeká na pochvalu od lidí. Miluje je, aniž by čekal jejich potlesk. Přichází mezi ně, aniž by čekal uznání. Místo uznání se mu dostává odsouzení. Místo plaket a řádů, poprava. Kdyby dal na lidská přání své doby, kým by se stal? Možná politikem nebo vojevůdcem. Ale co by lidem pak přinesl? Byla by to láska a naděje, odpuštění a nový život? Bylo by to Boží království?

Boží odměnou za jeho lásku je především láska sama. C.S.Lewis: *Peníze nejsou přirozenou odměnou za lásku, proto nazýváme prospěchářem muže, když si bere ženu pro její peníze. Ale manželství je řádnou odměnou pro skutečného milence, a on není prspěchářem, když touží po manželství.[...]* *Přiměřené odměny nejsou jednoduše spojeny s činností, za kterou jsou dávány, ale jsou v samotném cíli této činnosti.*

Bůh tedy miluje člověka pro lásku samu, z čisté lásky. Nezištně – bez potřeby potlesku.

Skutky spravedlnosti

Ježíš své učedníky, a nás také, vede k takové lásce k Bohu. A varuje je – nás – před možnými pokrouceními lidského srdce, které sklouzává k od lásky k sebelásce, od pravdivosti ke lži, od upřímnosti k pokrytectví.

Jako první oblast, kde jsou křesťané ohroženi pokrytectvím, uvádí Ježíš skutky spravedlnosti, dobrodiní, něco milosrdného, například dávání darů nebo pomoc potřebným. A Kristovy následovníci mají jednat milosrdně, vždyť jsme četli „*Blaze milosrdným*“. Když vhazují do chrámové pokladny, nemají ale jejich mince okatě cinkat, aby každý slyšel, kolik jich tam padlo. Nemají milovat lidskou slávu více než slávu Boží (J 12,43). Jen ta lidská sláva jim bude odměnou. Nic víc.

Kristův následovník se nepředvádí před druhými ani sám sám před sebou, jeho levice neví, co činí pravice. Nevzhlíží se v zrcadle, aby se vynadával na svou štedrost a dobrotu. Jediné měřítko, které je pro něj podstatné, je měřítko Božích očí. A můžeme být klidní, Bůh vidí i věci, které před světem zůstanou skryté a věci, které před světem skryjeme. On vidí do našeho srdce.

Myslím, že nás takový přístup může velmi osvobodit. Naše jednání nemusí záviset na hodnocení světa – různých anketách, veřejném mínění, popularitě, marketingové síle, umění se prodat, dělat něco atraktivního, co ocení naše okolí. Pro nás může být určující jen to vědomí, že Bůh ví, že dělám dobrou věc. Možná jsme narazili na člověka, kterému se mohla zdát naše podpora dobročinného spolku a nadšení pro věc jako bláznovství a zbytečné. Pokud máme pro věc srdce a PB nás k tomu vede, nenechme se odradit.

Jde vnitřní postoj, postoj srdce, aby bylo prosté okázalosti. Ježíš neříká, abychom skryli veškerou dobročinnou činnost. To by se nemohla mezilidská pomoc nijak prezentovat. Ztratila by se možnost inspirovat další. Nejde o úzkostlivé skrývání naší štedrosti. Když dnes sestry Hamplovi budou vybírat kabáty pro bezdomovce, že bychom hledali příležitost, jak jim dát naši bundu, aby nás nikdo neviděl – nechat ji „zapomenutou v šatně“ nebo v anonymní krabici před vchodem. Ježíšovi jde o postoj srce, jde o náš vztah k Pánu Bohu. Jde o vědomí toho, že jednáme milosrdně, protože Bůh byl první milosrdný k nám. A nic na tom nezmění ocenění nebo odmítnutí lidmi.

Modlitba

Druhá oblast, kde jsou křesťané ohroženi pokryteckou okázalostí je modlitba. Hrozí, že na místo k Bohu se budou modlit na oko před druhými. Aby viděli jejich zbožnost. Jako farizeus v jednom Ježíšově podobenství – postavil se pěkně dopředu a modlil se *Díky, že nejsem jako ti druzí*. Nebyl ve své modlitbě sám před Bohem. Stál před lidmi, srovnával se s nimi. Byl Bohu daleko, i když si myslel, že mu je velmi blízko.

V modlitbě jde o kontakt s Bohem. Náš vztah k němu. A je velmi intimní, protože Bůh vidí, co je skryto. Bůh chce hovořit s námi. Nezajímá ho naše předvádění se – ať už se předvádíme před druhými nebo před sebou.

A ono by se dalo předvést – při společných modlitbách ukázat svou zbožnost, svou pokoru nebo zapálenost, že jsem kázání porozuměl nebo že umím také kázat, vyčinit bratru... Nejde ani o to se krásně, vzletně modlit. Pán Bůh není zvědavý na zbožné řeči, ale na hluboký vztah k němu, rozhovor v modlitbě, hledání jeho vůle.

A nyní zas je potřeba říci – jde opět o to uvědomit si smysl modlitby, nastavení našeho srdce. Ježíš nechce zrušit společné modlitby! Modlitba společenství je přece radostí a vzájemným povzbuzením. A kolikrát jsem byl rád, že mé zamotané kázání, dokázal moudrý modlitebník jednoduše a moudře rozmotat... Prosím tedy, upřímně se k obracejme k Bohu i ve společných modlitbách!

2. Pro sebe

U Modlitby Ježíš ještě zvlášť poukazuje na zbytečnou mnohomluvnost: „*vždyť váš Otec ví, co potřebujete, dříve než ho prosíte.*“ Pán Bůh ví, co potřebujeme. Nesnažme se ho tedy přemluvit a přesvědčit o své pravdě. Ale poslouvejme, co nám on chce sdělit. Zkoumejme, zda jsou naše prosby v souladu s Boží vůlí. Možná i proto říkáme: „Ztišit se k modlitbám“. Utichnout, abychom v modlitbě nepřeslechli Boží hlas pro svou mnohomluvnost. Abychom se nesoustředili na sebe sama, ale hledali kontakt k Bohu. (Je určitý trend přebírat nejrůznější meditační techniky a cvičení z různých náboženství. Když ale poslouchám, jak některé z nich probírají, kladu si tam tu otázku – učí se v nich naslouchat Bohu nebo sama sobě?)

Post

Zatření Ježíš jmenuje půst. I to je způsob, jak navázat kontakt k Bohu. Podobně jako modlitba. Postem se vyjadřuje například pokání z hříchů, volá se v něm o milost nebo Boží promluvení do těžké situace či rozhodnutí. V židovství Ježíšovi doby se jednalo o velmi běžnou věc. Pokání bylo považováno prý více než např. almužna. Nejzbožnější židé drželi půst i několik dnů každý týden. A tak Ježíš vede své následovníky opět k tomu, aby zvážili, proč se postí. Jde o jejich vztah k Bohu nebo jde o to ukázat se před lidmi? Jde o naslouchání Bohu nebo mnohomluvnost před lidmi?

Shrnutí

Tak bychom mohli také shrnout celé dnešní Ježíšovo kázání: Pustě Boha ke slovu ve vašem životě. Uprostřed všech našich vztahů s druhými lidmi, vztahu k sobě samotnému, uprostřed životních lapálí a rozhodnutí, toto vše podříďte Bohu. Naslouvejte, jak on vás vede. Nebojte se být nepopulární.

A napadají mě ještě dvě „nepovedná pochopení dnešního textu.

1. když začneme zkoumat modlitby druhých, hodnotit upřímnost jejich víry, určovat pravdivost modliteb a pokání - Ježíš mluví k nám. Máme zkoumat náš vztah k Bohu. Ne zbožnost druhých lidí. Máme hledat u sebe. V opačném případě bychom zůstali u pokrytectví.

2. Někdy můžeme propadnout pochybnosti, že naše skutky nejsou dost dobré a naše modlitby neumíme zformulovat a půst neumíme vydržet. A to se zastavme a uvědomme si, že se zase soustředíme na svůj výkon! Pánu Bohu jde ale o upřímnost vztahu. I když koktáme, můžeme se dobře modlit. Když zpíváme falešně, Pán Bůh slyší hlas našeho srdce. I když se v postu neudržíme a sníme kus kuřete, Bůh ví, že nám jde o něj. Vždyť nás hned v úvodu svého kázání ujistil: „*Vy jste světlo světa*“ a „*vy jste sůl země*“. Ne kvůli oslnivé zbožnosti, životu bez poskvrny, ale protože žijete z milosti. Protože jste poznali Boží velikost a svou malost, Boží velikou lásku a svou nedostatečnost. Boží odpuštění a svůj vlastní hřích. Do světa svítíte a odrážíte to, že Bůh vás přijal za své děti a stal se vaším otcem. Ne že vy jste ho adoptovali. On přijal vás. Proto jste světlem světa! Ne vy budete nebo se stane. Ale vy jste! Pro Kristův kříž.

Závěr

Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus. G2,20 Radostně píše apoštol Pavel, když Galatským píše úžasnou zprávu o vysvobození ode všech nadstavců, podmínek a přídavek, zákonů a vlastních výkonů. Jsme spaseni z milosti! Z Boží iniciativy. On se sklonil k nám. Nemusíme žít ve strachu o sebe, o svou dokonalost, o svůj veřejný obraz, popularitu, ani se starat o druhé a jejich mínění o nás nebo naše mínění o nich. Dostali jsme plnost milosti. Dostali jsme plnost Ducha svatého, který v nás působí a proměňuje nás k Božimu obrazu. Otevřeme mu v našich životech prostor, aby mohl jednat. Otevřem naše uši, abychom mohli slyšet.

A tak, když stojíme večer před zrcadlem, můžeme se potutelně usmívat a mít radost, že nám Pán Bůh dal možnost vykonat něco dobrého, co pomohlo a potěšilo, že si nás tak používá. Že lidé mohou vidět skutky spravedlnosti, ale ne nás. Že lidé mohou vidět záři reflektorů, která svítí na Boha, ne na nás. A

do kartáčku na zuby, jako do mikrofonu, můžeme zašeptat modlitbu díky za Boží milosrdenství a lásku k nám. Amen.